ПЕРСПЕКТИВИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

PROSPECTS OF IMPLEMENTATION OF INTERNATIONAL EXPERIENCE OF INNOVATIVE ACTIVITY STATE REGULATION IN UKRAINE

УДК 330.322:001.895
https://doi.org/10.32843/bses.55-4

Згалат-Лозинська Л.О.
к.е.н., доцент,
докторант кафедри
економічної теорії,
обліку та оподаткування
Київський національний університет
будівництва і архітектури

Zgalat-Lozynska Liubov
Kyiv National University
of Construction and Architecture

У статті проаналізовано та узагальнено міжнародний досвід державного регулювання інноваційної діяльності. Розглянуто практичні здобутки України у сфері регулювання інноваційної діяльності в реальному секторі економіки. Встановлено основні причини недостатньої ефективності вітчизняної інноваційної системи. Узагальнено напрями державного регулювання розвитку інноваційної діяльності в контексті імплементації закордонного досвіду. Визначено форми, методи та економіко-правові інструменти регулювання інноваційної діяльності в економічно розвинених країнах, які можуть бути реалізовані в умовах України. Обґрунтовано доцільність удосконалення окремих форм державної політики, а саме пільгового оподаткування, розвитку венчурних фондів, надання субсидій, грантів, прямого асигнування з бюджету витрат на НДДКР, розширення наукової діяльності в межах закладів вищої освіти, реалізації державних, регіональних інноваційних програм та проєктів.

Ключові слова: *інноваційна діяльність, державне регулювання, закордонний досвід, методи регулювання, економіко-правові інструменти регулювання, інфраструктура інноваційної діяльності.*

В статье проанализирован и обобщен международный опыт государственного регулирования инновационной деятельности. Рассмотрены практические достижения Украины в сфере регулирования инновационной деятельности в реальном секторе экономики. Установлены основные причины недостаточной эффективности отечественной инновационной системы. Обобщены направления государственного регулирования развития инновационной деятельности в контексте имплементации зарубежного опыта. Определены формы, методы и экономико-правовые инструменты регулирования инновационной деятельности в экономически развитых странах, которые могут быть реализованы в условиях Украины. Обоснована целесообразность усовершенствования отдельных форм государственной политики, а именно льготного налогообложения, развития венчурных фондов, предоставления субсидий, грантов, прямого ассигнования из бюджета расходов на НИОКР, расширения научной деятельности в пределах высших учебных заведений, реализации государственных, региональных инновационных программ и проектов.

Ключевые слова: *инновационная деятельность, государственное регулирование, зарубежный опыт, методы регулирования, экономико-правовые инструменты регулирования, инфраструктура инновационной деятельности.*

The article discusses summarized international experience of state regulation of innovation activity. The practical achievements of Ukraine in the field of innovation policy regulation in the real sector of the economy are considered. The reasons for the inefficiency of the national innovation system were detected. The main disadvantages are underdevelopment of innovation infrastructure in the field of technology transfer and protection of intellectual property rights, lack of coordination in the system "R&D – Industrial enterprises", imperfect tax system, the possibility of finance outflow to offshore accounts, ineffective budget revenues control, corruption in public authorities were explored. It's necessary to stimulate the industry development of Ukrainian. For this purpose, the use of domestic investment resources and the introduction of domestic high-tech developments in production are justified. Emphasis is placed on using the experience of the USA, Japan, England, and France for funding's large-scale targeted research and development projects. One of the ways to solve the problem of increasing the volume of R&D projects is the formation of such a state regulatory policy that would expand the opportunities for involvement on a partnership basis of government organizations concerned with the commercialization of research, financial funds, including venture capital, business representatives, and researchers. Technical brokers to intensify participation in technology exchange projects, mostly international. Forms, methods and economic and legal tools for regulating innovation in economically developed countries, which can be implemented in Ukraine, are identified. The expediency of improving certain forms of state policy is substantiated, namely: preferential taxation, preferential fixed assets depreciation of deductions, tax crediting, development of venture funds, granting subsidies, grants, direct allocation of R&D expenditures from the budget, expansion of scientific activities within higher education institutions, regional innovation programs and projects.

Key words: *innovative activity, state regulation, foreign experience, methods of regulation, economic and legal regulation instruments, infrastructure of innovative activity.*

Постановка проблеми. Досвід економічно розвинених країн світу доводить, що темпи економічного зростання безпосередньо залежать від рівня конкурентоспроможності економіки, досягнення високого рівня технологічного, технічного розвитку. Саме високотехнологічні, наукоємні підприємства здатні забезпечити високий рівень рентабельності, зростання рівня життя громадян та, відповідно, надати поштовх для пожвавлення інвестиційної активності внутрішніх інвесторів, що, зрештою, неодмінно виведе Україну на новий щабель розвитку. У світовій практиці розвитку економіки зарубіжних країн в умовах посилення процесів глобалізації, розвитку цифровізації, інноваційних технологій відбуваються динамічні зміни у технологічному напрямі. Отже, для України в умовах суттєвого відставання темпів розвитку її економіки постає надскладне завдання для уряду трансформувати спектр економічних можливостей та пріоритети держави в напрямі інноваційного економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем державного регулювання інноваційної діяльності економічно розвинених країн світу та можливостей використання міжнародного досвіду задля розвитку економіки нашої

країни присвячено багато наукових праць зарубіжних та вітчизняних учених, таких як Г. Авігдор, В. Архангельський [1], Ю. Бажал [7], Е. Бойто, Н. Бошота, Д. Шишола [2], В. Геєць [3], В. Касьяненко [4], Н. Клочкова [5], З. Наджафов [6], Л. Федулова [7], О. Ядранська. Однак проведений аналіз міжнародного досвіду державного регулювання інноваційної діяльності демонструє, що Україна може побудувати власну специфічну модель інноваційної політики, яка не може бути схожою на моделі інших країн світу. Складність вирішення цього питання полягає в тому, що міжнародний досвід державного регулювання інноваційної діяльності потребує поглибленого аналізу, а також вивчення чинників впливу держави на інноваційну діяльність, які будуть корисними для побудови моделі інноваційної політики України.

Україна сьогодні потребує активних дій для розбудови інноваційної системи як засобу вирішення нагальних соціально-економічних проблем. Показовим у цьому питанні є досвід економічно розвинених країн, окремі аспекти якого можуть бути корисними для розвитку інноваційної діяльності в Україні.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз міжнародного досвіду державного регулювання інноваційної діяльності з позиції перспектив його імплементації в України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Такі економічно промислово розвинені країни, як Японія, Сінгапур, Гонконг, Тайвань, Північна Корея, активізували розвиток інноваційної інфраструктури на основі досягнень світового науково-технічного прогресу та координації дій усіх секторів науки та технологій. Інноваційні системи цих країн є різними з огляду на те, що кожна з них перебуває на своєму певному рівні розвитку щодо технологій, освіти, інноваційної активності тощо [2, с. 15], тому в одній країні механізми, засоби та інструменти інноваційної політики ефективно використовуються, а в інших взагалі можуть бути навіть недоцільними.

Практично всі зарубіжні країни мають у своєму арсеналі форми та інструменти регулювання інноваційної діяльності, що поєднують комплекс методів прямого (розвиток державного сектору, бюджетне фінансування) та непрямого (грошово-кредитна, фіскальна політика тощо) державного регулювання.

Міжнародний досвід інноваційної політики важливий для виявлення тих аспектів, які можуть бути трансформовані відповідно до рівня розвитку економіки нашої країни. Зокрема, країни високим рівнем науково-технологічного розвитку (Німеччина, Швеція та Швейцарія) орієнтовані перш за все на створення та розширення інноваційних продуктів, забезпечення умов сприятливого інноваційного середовища для нововведень, раціоналізації їх структури.

Крім того, Німеччина, Швеція та Фінляндія віддають перевагу прямій фінансовій підтримці, що дає можливість на державному рівні визначати, який сектор економіки або технології потрібно розвивати перш за все, що має цільовий характер, на відміну від опосередкованих методів стимулювання. Таким чином, не ринок, а держава визначає, коли та у якому саме напрямі необхідне додаткове стимулювання [4, с. 202]. Така практика цільового розподілу необхідна для державного регулювання інноваційної діяльності України та може бути орієнтиром у вирішенні, наприклад, таких завдань:

– налагодити співпрацю промислових підприємств, науково-дослідних інститутів та закладів вищої освіти задля оптимального використання їх кадрового потенціалу, стимулювати винахідництво, підвищити ефективність інноваційної діяльності;

– заснувати наукові хаби та центри прогресивної науково-дослідницької діяльності задля стимулювання та просування наукових ідей партнерами та суспільством, забезпечити зворотній зв'язок між дослідниками та експертизою отриманих результатів винаходів;

– активізувати трансферт технологій на основі інтернет-підтримки наукових баз даних новітніх розробок, забезпечити захист продуктів інтелектуальної власності.

Для України активізація інноваційної діяльності в реальному секторі економіки є вкрай необхідною для вирішення проблеми технічної та технологічної імпотрозалежності та, як наслідок, фінансової залежності України від закордонних партнерів та інвесторів. Нині бачимо суцільний занепад підприємств цього сектору, зокрема приладо-, авіа-, машинобудівної, переробної промисловості, будівництва, які в минулому виконували роль містоутворюючих, забезпечували наповнення місцевих бюджетів та давали робочі місця в обслуговуючих і соціальних сферах. Зрозуміло, що за ступенем складності здійснення, капіталомісткістю виробнича діяльність є набагато складнішою, ніж комерційна, посередницька діяльність чи надання послуг. Отже, саме важелі прямого державного впливу, зокрема часткове фінансування через систему цільових програм, розвиток державно-приватного партнерства мають ініціювати активне формування та розвиток кооперації «науково-дослідні установи – промисловість». Зважаючи на успішний досвід поєднання в технопарках науки та бізнесу, сподіваємося, що разом з виходом з економічної кризи знову почнуть створюватися та успішно функціонувати нові технопарки, що значно стимулюватиме розвиток української промисловості та успішне впровадження вітчизняних високотехнологічних розробок у масове виробництво. Слід водночас відзначити суттєву різницю між промисловими технопарками за кордоном та технопарками, що утворилися за останній рік на базі закладів вищої освіти задля залучення талановитої молоді до науково-дослідної діяльності, переважно для реалізації їх наукового потенціалу

у вигляді інноваційних стартапів на стадії комерціалізації результатів наукових досліджень. Йдеться про зовсім інший масштаб фінансування та промислового виробництва.

Слід відзначити, що в цьому разі необхідно забезпечити вжиття вже розроблених заходів непрямого державного регулювання. Йдеться передусім про інструменти нормативно-правового регулювання інвестиційно-інноваційної політики. Так, незважаючи на прийняття Закону «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», низки законів про утворення спеціальних економічних зон, нині це питання залишається у вигляді декларацій про можливі дотації, податкові канікули, диференційовані ставки оподаткування, що мали би підштовхнути до розвитку наукоємного виробництва. Натомість в України розвиток реального сектору загальмований через брак державного фінансування та несприятливий фінансово-економічний клімат, переважно за рахунок високої вартості кредитних ресурсів, інфляції, високих ставок податків, низької інвестиційної активності бізнесу. Все це відбувається на тлі політичної нестабільності та військового конфлікту.

Як показують результати наукових досліджень, моделі державного регулювання інноваційної діяльності промислово розвинутих країн, таких як США, Англія та Франція, розроблені з орієнтацією на великомасштабні цільові проєкти (з урахуванням усіх стадій науково-виробничого циклу), за своєю реалізацією сьогодні займають лідируючі позиції у науці. США та Японія є лідерами не тільки за рівнем розвитку інноваційної діяльності, але й за рівнем фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт [5, с. 78].

Якщо говорити про розвиток системи фінансування інноваційної діяльності у США, то широкого застосування набувають на державному рівні цільові асигнування з бюджету, пільгове оподаткування та пільговий режим амортизаційних відрахувань, діє спрощена система інвестиційного податкового кредиту, а також субсидії [8; 9], що може бути використано в Україні через низку інструментів (табл. 1).

Можна апелювати до того, що економіка України перебуває в кризовому стані, через суттєвий дефіцит державного бюджету постійно відсутні кошти на інноваційний розвиток. Однак в Україні є багато внутрішніх інвесторів, які можуть, зокрема під державні гарантії або разом з частковими державними інвестиціями, вкладати кошти у вітчизняні технології. Недосконала податкова система, можливість відтоку коштів на офшорні рахунки, відсутність дієвого контроля за бюджет-

Таблиця 1

Напрями вдосконалення податкового регулювання інноваційної діяльності в контексті імплементації досвіду США

Форми стимулювання	Економіко-правові інструменти	Очікувані результати	Інфраструктура інноваційної діяльності
Пільгове оподаткування	Відновлення дії ст. ст. 21 та 22 ЗУ «Про інноваційну діяльність» щодо пільгового оподаткування інноваційних підприємств.	Підвищення ступеня зацікавленості підприємств у використанні об'єктів інтелектуальної власності.	Установи техніко-технологічної експертизи інноваційних проєктів.
Пільговий режим амортизаційних відрахувань	Внесення змін до п. 138.3.3 Податкового кодексу (далі – ПК) щодо поширення порядку прискореної амортизації для основних виробничих фондів 4 групи (машини та обладнання), що були введені в експлуатацію до 1 січня 2017 р. Встановлення мінімального допустимого строку корисного використання до 2–3 років для 6 групи (прилади). Внесення змін до п. 145.1.1 ст. 145 ПК щодо порядку прискореної амортизації для нематеріальних активів 4 групи (права на об'єкти промислової власності та встановлення строку дії права застосування «відповідно до правовстановлюючого документа, але не менш як на 2 роки»).	Оновлення основних виробничих фондів за рахунок наповнення амортизаційного фонду, списання електромеханічного обладнання, що морально застаріло. Стимулювання проведення технологічних оновлень. Збільшення інноваційної активності підприємств. Зростання попиту на об'єкти права, на об'єкти промислової власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, комерційні таємниці, ноу-хау) з коротким терміном окупності проєкту.	
Інвести-ційний податковий кредит	Прийняття змін до ПК щодо відтермінування виплати податку на додану вартість та на прибуток, скасування податку на додану вартість під час закупівлі обладнання для інноваційних центрів (технопарків).	Збільшення обігових коштів для інноваційних підприємницьких структур, спрощення створення інноваційних центрів переважно в середньому та малому бізнесі.	Інноваційні центри, технологічні і наукові парки, бізнес-інкубатори технополіси.

Джерело: розроблено автором на основі джерел [8; 9]

ними надходженнями позбавляють Україну інвестиційного потенціалу, що міг би бути використаний на інноваційний розвиток. Звернемо увагу лише на той факт, що обсяг прямих інвестицій з України в економіку Кіпру складає близько 93,0% зовнішніх інвестицій нашої держави, а це близько 6 млрд. дол., водночас той же Кіпр входить до 10 головних країн, що інвестують в Україну [10]. Зрозуміло, що створення сприятливого фіскального, економічного середовища могло б ініціювати вкладення цих коштів у реальній сектор нашої держави. Варто зазначити, що, за даними аналізу Державної фіскальної служби, Україна увійшла в топ-10 країн за зростанням кількості мільйонерів (кількість декларацій, поданих на початок квітня 2019 р., становила 201,3 тис. грн., що на 54% перевищує показник у 2018 р.). Найбільшою є цифра задекларованих оподатковуваних доходів у вигляді успадкованого або отриманого у дарунок майна (3,7 млрд. грн.) [11].

Поступова втрата Україною позицій рівня розвитку інноваційної діяльності в міжнародних рейтингах потребує детального аналізу щодо виявлення основних причин такої низької активності інноваційної діяльності вітчизняних підприємств та пошуку шляхів їх вирішення. Головною причиною гальмування процесів розвитку економіки України, на нашу думку, є корупційна складова частина. Остання стала проявлятися з перших років незалежності та охопила всі гілки державного управління зверху донизу, а також стає головним фактором його низької якості в Україні, що унеможливлює забезпечення комплексного вирішення проблем розвитку інноваційної системи.

Яскравими прикладами корупції в Україні є факти привласнення понад 50% бюджетних коштів, які призначалися для будівництва та ремонту автодоріг, тоді як сьогодні все більше зарубіжних країн використовують таку інноваційну технологію, як будівництво та ремонт автодоріг вторсировиною, тобто переробленим пластиком. Зокрема, в Індії через слабке фінансування будівництва та ремонтування автодоріг запровадили цей метод, що суттєво економить бюджетні кошти, і таке покриття тримається довше та є міцнішим за асфальт, крім того, зменшує витрати на будівництво доріг та водночас вирішує екологічну проблему. В Україні це зробити цілком можливо, але вкрай важко, тому що чим дорожче ремонт та будівництво, тим легше можна приховати неправомірне використання коштів. Велика кількість корупційних схем у нашій країні побудована на корупційній взаємодії чиновників декількох гілок влади, відчутті безкарності, що гальмує розвиток країни в цивілізаційному напрямі. На жаль, найближчим часом корупція в Україні не буде подолана, якщо тільки не запровадити досвід авторитарних країн, зокрема Китаю, у боротьбі з цим ганебним явищем. Зовнішній імідж України також перебуває на низькому рівні, що суттєво позначається на відставанні від європейських країн, і причина та ж сама: посилення корупційних схем серед високопосадовців. З огляду на вищенаведене для формування виваженої державної інноваційної політики України, в якій відбуватиметься вжиття заходів щодо підтримки та стимулювання всіх етапів інноваційного процесу, для яких сьогодні ринкових стимулів недостатньо, залишається головний шлях, а саме розрив корупційних схем.

Потрібно посилити увагу щодо розвитку перспективних ринків збуту наукоємної інноваційної продукції, створення нових робочих місць, збільшення надходжень до бюджету через оптимізацію податкової бази. Крім того, необхідно забезпечити стимулювання дослідницької активності та винахідницької діяльності, зокрема формувати хаби інноваційної діяльності, центри прогресивної науково-дослідницької діяльності, інститути обміну знаннями та вміннями; підвищити якість підготовки науковців-дослідників; встановити цільову квоту для НАН України щодо навчання в ЗВО за бюджетні кошти; створити інститути підготовки фахівців-винахідників; стимулювати науковців-дослідників, фахівців-практиків, компетентних членів громад до інноваційної діяльності; залучати стартап-винахідників до інноваційної практичної діяльності; покращити умови співпраці науково-дослідних інститутів та підприємств різних сфер діяльності, розвивати співпрацю вітчизняних науково-дослідних інститутів та підприємств з міжнародними.

Одним зі шляхів вирішення проблеми нарощування обсягів науково-дослідних робіт є формування такої державної регуляторної політики, яка б розширила можливості залучення на партнерських засадах державних організацій, що опікуються питаннями комерціалізації наукових розробок, фінансових фондів, зокрема венчурного характеру, підприємств – представників бізнесу, так званих науково-технічних брокерів для активізації участі в проєктах обміну технологіями, переважно міжнародними.

В багатьох інших економічно розвинених країнах світу (Японія, Німеччина, Франція, Англія тощо) запроваджені цільові безоплатні субсидії, пільгові кредити, дотації, розвивається система страхування кредитів, діють податкові знижки та пільги, цільові банківські кредити, пільгове оподаткування, прискорена амортизація, оплата витрат на технічну експертизу тощо [5].

Активізація інноваційної діяльності за кошти іноземних джерел характеризує тенденції до включення України в Європейський технологічний простір на основі активізації міждержавної наукової та академічної мобільності. У 2015 р. Україна стала асоційованим членом Рамкової програми ЄС «Горизонт 2020» з фінансування науки та іннова-

цій із загальним бюджетом близько 80 млрд. євро, що розрахована на 2014–2020 рр. Це членство надало українським учасникам рівноправний статус з їхніми європейськими партнерами, як наслідок, питома вага коштів за рахунок іноземних інвесторів зросла практично вдвічі. Такі тенденції свідчать про доцільність продовження співпраці з ЄС в цьому напрямі, хоча водночас це закладає передумови до подальшого «відпливу мізків» на користь більш економічно розвинених країн.

Для розвитку інноваційної діяльності України досвід країн ЄС буде корисним, насамперед щодо перегляду підходів до фінансування вітчизняної науки (яка сьогодні перебуває на низькому рівні її забезпечення) в аспекті підвищення видатків на науку під час формування держбюджету, а також зменшення тягаря покриття дефіциту кошторису бюджетів установ за рахунок спеціально створених фондів. Наголошуємо на тому, що потрібна модернізація вітчизняної економіки на засадах найбільш

Таблиця 2

Напрями державного регулювання активізації науково-технічної діяльності та трансферту технологій

Форми стимулювання	Економіко-правові інструменти	Очікувані результати	Інфраструктура інноваційної діяльності
Надання субсидій	Субсидії на розроблення (як компенсація частини витрат) та просування інноваційних технологій, товарів та послуг. Стимулювання використання ресурсоощадних технологій.	Активізація науково-технічної діяльності. Впровадження екоефективних, енергозберігаючих технологій.	Державні науково-дослідні установи. Малі інноваційні фірми.
Розвиток венчурних фондів	Внесення змін до ПК щодо «податкових канікул» для венчурних фондів, які отримують пакет акцій інноваційних підприємств. Скасування сплати по податкам на землю та нерухомість для венчурних фірм. Надання субсидій венчурному бізнесу на розширення зовнішньоекономічної діяльності.	Залучення додаткових інвестиційних ресурсів для прямого фінансування інноваційних проєктів. Розподіл фінансових ризиків реалізації підприємницьких інноваційних проєктів, залучення інвестицій з банківського, страхового сектору, фінансово-промислових груп.	Венчурні фонди, фонди надання первинного капіталу новоствореним інноваційним підприємствам.
Гранти	Надання грантів на підтримку зв'язків науки з промисловістю для реалізації інноваційних проєктів, фінансування в рамках державних цільових науково-технічних та комплексних програми фундаментальних досліджень.	Підтримка новаторів, науковців чи досвідчених підприємців – важливий фундамент інноваційного розвитку. Активізація інноваційної діяльності на малих і середніх підприємствах.	Фонд наукових досліджень. Інноваційні науково-технічні парки. Науково-дослідні консорціуми. Науково-дослідні організації.
Пряме асигнування з бюджету витрат на НДДКР	Реалізація положень ЗУ «Про науково-технічну діяльність» та збільшення розмірів бюджетного фінансування науки до розмірів 1,7% ВВП. Виключення частини витрат на НДДКР, пов'язаних з основною діяльністю, із суми оподатковуваного доходу. Перегляд тарифної сітки оплати праці наукових працівників.	Кооперація підприємств у науково-технічні сфері, створення науково-виробничих об'єднань з метою розробки та виведення на ринок із нової високотехнологічної продукції. Оптимізація кадрової структури наукових інститутів, підвищення престижності праці науковців. Покращення матеріальної бази наукових установ.	
Розширення наукової діяльності в межах закладів вищої освіти (ЗВО)	Ратифікація угод з Європейськими країнами, Індією щодо створення спільних наукових проєктів, програм академічної та наукової мобільності, зокрема в межах рамкових програм ЄС (гранти, стажування), долучення до навчальних онлайн-платформ (Grid-проєктів). Виключення із суми оподатковуваного доходу видатків на НДДКР, пов'язаних з основною діяльністю.	Мотивування до винахідницької діяльності талановитих студентів. Формування власної інтелектуальної та інноваційної молоді, якої так потребує економіка України. Полегшення фінансування стартапів. Покращення матеріально-технічної бази ЗВО. Контроль за впровадженням результатів НДР.	Спільні промислово-освітні наукові центри. Бізнес-інкубатори.
Державні, регіональні інноваційні програми та проєкти	Розроблення та забезпечення фінансування регіональних, місцевих інноваційних програм та окремих інноваційних проєктів.	Реалізація проєктів міжрегіонального та міжгалузевого співробітництва. Розвиток міжрегіональної кооперації виконання науково-технічних досліджень.	Науково-технологічні кластери. Технополіси.

Джерело: розроблено автором на основі джерел [7–9]

повного використання інноваційного людського капіталу, поки наявного в Україні, що, на думку багатьох учених та провідних фахівців, має забезпечуватися тільки комплексним застосуванням всіх доступних важелів економічної та соціальної сфер.

З точки зору державного регулювання розвиток інноваційної діяльності взагалі визначається багатьма факторами, характеризують також процес продукування інновацій, що включає цикл видів діяльності, пов'язаних з їх проєктуванням, дослідженням ринку (маркетинг інновацій), реалізацією, просуванням на ринок, проміжним та кінцевим використанням, що визначає рівень задоволення споживачів та формує передумови до нових інновацій. Україні вкрай необхідно посилювати соціальну орієнтованість процесів забезпечення розвитку людських ресурсів, якісного та раціонального використання їх потенціалу, орієнтувати державну політику до комплексного відтворення професійно-особистісного потенціалу працюючих та їх постійного професійного розвитку.

Необхідно розвивати ринок інтелектуальних продуктів задля формування реального платоспроможного попиту на них шляхом посилення інститутів інтелектуальної власності та створення необхідної інфраструктури, яка поєднувала би процеси створення трансферу та використання нових знань, а також відповідного залучення зацікавлених інвесторів. Стимулювання розвитку інноваційного інституційного середовища необхідно робити шляхом створення сучасних високотехнологічних інноваційних кластерів, технополісів, інноваційних бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій, венчурних компаній тощо як складових частин регіональних та національної інноваційних систем, які будуть, з одного боку, стимулювати попит на кадри з вищою освітою, а з іншого боку, забезпечувати їх реалізацію в процесі розвитку.

Узагальнення закордонного досвіду дало змогу визначити економіко-правові інструменти, що можуть бути імплементовані в Україні на цьому етапі розвитку інноваційної системи (табл. 2).

Зазначені форми та економіко-правові інструменти, хоч і не є вичерпними, дадуть змогу подолати наявні бар'єри та активізувати інноваційну діяльність в Україні, оживити національний промисловий та науково-дослідний сектор та частково подолати залежність економіки від імпорту техніки й технологій.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, систематизований проведений аналіз міжнародного досвіду державного регулювання інноваційної діяльності показав, що багатьом країнам світу вдалося відпрацювати різноманітні ефективні інноваційні економічні механізми за державної підтримки розвитку інноваційної діяльності. Державна інноваційна політика в країнах з розвиненою промисловістю, спрямована на забезпечення сприятливого економічного клімату для розвитку інноваційних процесів, забезпечує зв'язок науки із завданнями виробництва.

Міжнародний досвід має певний інтерес для державного регулювання інноваційної діяльності України. Задля правильного вибору регулювання інноваційних процесів механізм формування й реалізації інноваційної політики потрібно адаптувати до українських реалій державного регулювання. Подолання більшості перешкод щодо розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні перебуває у площині організаційно-управлінських і політичних рішень. В зарубіжних країнах, які досягли значних результатів в інноваційному розвитку, разом з прямими методами державного регулювання найважли-віше місце посідає фінансування, вживаються методи стимулювання щодо поширення інновацій тощо. Україна має створити умови для усунення суперечностей між незатребуваністю науки та необхідністю оновлення технічної бази всіх галузей господарства, а також забезпечити необхідну фінансову підтримку пріоритетних іннова-ційних розробок.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Авігдор Г., Архангельський В., Бойто Е. та ін. Інноваційна політика: європейський досвід та рекомендації для України. Київ : Фенікс, 2015. 76 с.

2. Бошота Н., Шишола Д. Зарубіжний досвід державного регулювання інноваційної діяльності. *Молодий вчений*. 2016. № 9. С. 14–18.

3. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за заг. ред. В. Геєця та ін. Київ : НАН України, 2015. 336 с.

4. Касьяненко В. Зарубіжний досвід управління інноваційним потенціалом економіки та можливості його використання в Україні. *Маркетинг і менеджмент інновацій.* 2011. № 4. С. 200–204.

5. Клочкова Н. Развитие инновационной деятельности: обобщение зарубежного опыта. *Вестник Ивановского государственного энергетического университета.* 2012. № 1. С. 78–82.

6. Наджафов З. Деякі аспекти державної інноваційної політики у промислово розвинутих країнах. *Економіст.* 2016. № 6. С. 45–49.

7. Геєць В., Федулова Л., Бажал Ю. та ін. Національна інноваційна система: зарубіжний досвід, стан в Україні. *Аналітичні матеріали до парламентських слухань.* Київ : НАН України, Інститут економіки та прогнозування, 2007. 184 с.

8. Папенчук П. Підтримка інноваційної діяльності. Досвід економічно розвинутих держав та України. *Юридичний журнал.* 2003. № 12. С. 64.

9. Ядранська О. Зарубіжний досвід державного регулювання науки: основні форми та напрями. *Збірник наукових праць ДонДУУ. Серія «Державне управління».* 2016. Вип. 93. Т. 8. С. 63–69.

10. Економічне співробітництво. Інвестиційний клімат в Україні. МЗС України. URL: http://cyprus.old.mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/economic-cooperation/invest-climat (дата звернення: 20.05.2020).

11. Україна опустилася в рейтингу інноваційних країн. *Слово і діло :* аналітичний портал. URL: https://www.slovoidilo.ua/2019/07/25/novyna/ekonomika/ukrayina-opustylasya-rejtynhu-innovaczijnyx-krayin (дата звернення: 20.05.2020).

REFERENCES:

1. Avihdor H., Arkhanhel's'kyy V., Boyto E. (2015) *Innovatsiyna polityka: yevropeys'kyy dosvid ta rekomendatsiyi dlya Ukrayiny* [Innovation policy: European experience and recommendations for Ukraine]. Kiev: Phoenix (in Ukrainian).

2. Boshota N., Shyshola D. (2016) Zarubizhnyy dosvid derzhavnoho rehulyuvannya innovatsiynoyi diyal'nosti [Foreign experience of state regulation of innovation]. *Young scientist,* no. 9, pp. 14–18.

3. Heyets' V. (ed.) (2015) *Innovatsiyna Ukrayina 2020 : natsional'na dopovid'* [Innovative Ukraine 2020: national report]. Kiev: NAS of Ukraine (in Ukrainian).

4. Kas'yanenko V. (2011) Zarubizhnyy dosvid upravlinnya innovatsiynym potentsialom ekonomiky ta mozhlyvosti yoho vykorystannya v Ukrayini [Foreign experience in managing the innovative potential of the economy and the possibility of its use in Ukraine]. *Marketing and innovation management,* no. 4, pp. 200–204.

5. Klochkova N. (2012) Razvitie innovatsionnoy deyatel'nosti: obobshchenie zarubezhnogo opyta [Development of innovative activity: generalization of foreign experience]. *Bulletin of the Ivanovo State Power Engineering University*, no. 1, pp. 78–82.

6. Nadzhafov Z. (2016) Deyaki aspekty derzhavnoyi innovatsiynoyi polityky u promyslovo rozvynutykh krayinakh [Some aspects of the state innovation policy in industrialized countries]. *Economist,* no. 6, pp. 45–49.

7. Heyets' V., Fedulova L., Bazhal Yu. (2007) *Natsional'na innovatsiyna systema: zarubizhnyy dosvid, stan v Ukrayini: Analitychni materialy do parlaments'kykh slukhan'* [National innovation system: foreign news, the country in Ukraine: Analytical materials to parliamentary rumors]. Kiev: NAS of Ukraine. Institute of Economics and Forecasting (in Ukrainian).

8. Papenchuk P. (2003) Pidtrymka innovatsiynoyi diyal'nosti. Dosvid ekonomichno rozvynutykh derzhav ta Ukrayiny Support for innovation [The experience of economically developed countries and Ukraine]. Legal Journal, no. 12, p. 64.

9. Yadrans'ka O. (2016) Zarubizhnyy dosvid derzhavnoho rehulyuvannya nauky: osnovni formy ta napryamy [Foreign experience of state regulation of science: basic forms and directions]. *Collection of scientific works of DonSUU. Public Administration Series,* vol. 8, no. 93, pp. 63–69.

10. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine (2015) *"Economical spirovrobitstvo. Investment Climate in Ukraine"* [Ekonomichne spivrobitnytstvo. Investytsiynyy klimat v Ukrayini]. Available at: http://cyprus.old.mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/economic-cooperation/invest-climat (Accessed: 20 May 2020).

11. Word and dilo: Analytical portal (2019) *"Ukrayina opustylasya v reytynhu innovatsiynykh krayin"* [Ukraine has dropped in the rating of the innovative regions]. Available at: https://www.slovoidilo.ua/2019/07/25/novyna/ekonomika/ukrayina-opustylasya-rejtynhu-innovaczijnyx-krayin (Accessed: 20 May 2020).